

RESPUBLIKINIŲ SUVESTINIŲ KATALOGŲ TYRIMO KLAUSIMU

DANUTĖ KASTANAUSKAITĖ

Pripažinta, kad, kuriant mokslinės techninės informacijos sistemą, reikia racionalizuoti bibliotekų darbą. Racionalizavimo metodai yra bibliotekų darbo kooperavimas ir koordinavimas, centralizuotas katalogavimas, standartizavimas, bibliotekinių procesų automatizavimas ir mechanizavimas.

Viena svarbiausių bibliotekų darbo racionalizavimo priemonių — suvestinis katalogas. Todėl Tarybų Sąjungos Ministrų Tarybos 1966 m. lapkričio 29 d. nutarimu Nr. 916 „Dėl bendravalstybinės mokslinės techninės informacijos sistemos“¹ ypatinai pabrėžta suvestinių katalogų svarba. Vykdydama šį nutarimą, TSRS Kultūros ministerija 1967 m. rugpiūčio 8 d. patvirtino V. Lenino bibliotekos paruoštą programą „Pagrindinės priemonės, vystant universalias mokslines bibliotekas, kaip dalį bendravalstybinės mokslinės techninės informacijos sistemos“². Šalia to 1967 m. rugpiūčio 7 d. TSRS Kultūros ministerija išleido įsakymą Nr. 359 „Dėl mokslinio tyrimo darbo bibliotekininkystės ir bibliografijos srityje organizavimo“³, numatantį rimtai tirti šiuos katalogus.

Suvestinių katalogų problema aktuali visoms pasaulio šalims. Nenutrūkstamas mokslininkų armijos didėjimas, mokslinių

atradimų masto plėtėjimas, o ryšium su tuo ir kylantis informacijos perteklius bei poreikis verčia galvoti apie tarptautinį suvestinį katalogą. Toks katalogas turėtų būti sudarytas kontinentinių suvestinių katalogų pagrindu. Juos planuojama organizuoti Afrikos, taip pat Lotynų Amerikos šalyse.

Praktiškai suvestinių katalogų klausimas sprendžiamas nacionaliniu mastu. Mat, kiekviena šalis turi savitą vystymosi istoriją bei tradicijas. Nevienodas yra ir knygų fondo paskirstymas bei organizavimas. Skiriasi pagaliau šalių mokslo ir ekonomikos lygis, finansinės galimybės. Priklauso mai nuo to atskirų šalių suvestiniai katalogai nesutampa savo paskirtimi, organizavimo ir metodikos principais, forma.

Nepaisant mokslo ir ekonomikos aukšto lygio, planingo ir centralizuoto bibliotekų darbo organizavimo, nelengva sukurti darnią suvestinių katalogų sistemą ir tokioje daugianacionalinėje valstybėje, kaip Tarybų Sąjunga.

Šiame straipsnyje ir bandoma atkreipti dėmesį į kai kuriuos svarbesnius tarybinių suvestinių katalogų tyrimo klausimus, apsiribojant viena suvestinių katalogų sistemos dalimi — respublikiniu suvestiniu katalogu⁴.

¹ Об общегосударственной системе научно-технической информации. Постановление Совета Министров СССР № 916 от 29 ноября 1966 г.— «Собрание постановлений Правительства Союза Советских Социалистических Республик», 1966, № 25, с. 220.

² Основные мероприятия по развитию универсальных научных библиотек как части общегосударственной системы научно-технической информации. Приложение к постановлению Министерства культуры СССР от 8 сентября 1967 г.— В кн.: Руководящие материалы по библиотечному делу. М., 1968, с. 56—70.

³ Об организации научно-исследовательской работы по библиотековедению и библиографии.— В кн.: Руководящие материалы по библиотечному делу, с. 52—53.

⁴ Respublikinis suvestinis katalogas toliau bus žymimas sutrumpintai — RSK.

Vykdamas minėtus Tarybinės vyriausybės nutarimus, specialioje spaudoje, suvažiavimuose, konferencijose bei pasitarimuose labai išsiplėtė RSK klausimų ratas. Tačiau, susipažinus su atitinkama straipsnių bei pranešimų medžiaga, paaiškėjo, kad RSK tyrimo tematikoje yra dar nemaža spragų.

Visų pirma krinta į akis tai, kad RSK neturi teorinio pagrindo. Per maža vietos RSK klausimams skiria taip pat ir moko-moji literatūra.

TSRS kultūros institutams skirtame vadovėlyje⁵ aptinkame tik vieną sakinį, nurodantį, kad sąjunginių respublikų suvestiniai biuletiniai priklauso mokslinei informacinei bibliografijai. Visai nepaminėti korteliniai RSK. Neaišku, kokia bibliografijos, o gal bibliotekininkystės sritis turi juos nagrinėti.

RSK sudarymas — neginčytinai svarbi valstybinių respublikinių bibliotekų funkcija. Tačiau O. Čubarjano vadovėlyje⁶, aptariant respublikinių bibliotekų funkcijas, darbas su RSK nepaminėtas. Tiesa, iš skyrelio „Respublikinės bibliotekos mokslinės techninės informacijos sistemoje“ galima sužinoti, kad šios bibliotekos sudarinėja ir leidžia suvestinius tėvyninės ir užsienio literatūros katalogus. Tačiau tuo jų darbas neapsiriboja. Matyt, čia daugiau reikėtų atskleisti respublikinių, taip pat TSRS V. Lenino bibliotekos vaidmenį, sudarant RSK, koordinuojant sąjunginių respublikų mokslinio tyrimo darbą. V. Lenino bibliotekos Mokslinio tyrimo bibliotekininkystės ir bibliografijos skyriuje yra sudaryta grupė, tirianti problemą „Suvestiniai katalogai, kaip mokslinės techninės informacijos šaltinis“. Ši problema apima ir RSK klausimus.

Kita vertus, RSK neturi apibrėžtos jį nusakančios sąvokos. Neaišku, kokį katalogą apamai reikėtų laikyti „suvestiniu“.

TSRS kultūros institutams skiriamas vadovėlis⁷ tikslaus jo apibrėžimo neduoda. „Suvestiniais“ čia laikomi kelių savarankiškų bibliotekų, kurioms tikslinga bendradarbiauti, aptarnaujant skaitytojus, katalogai. Pagrindinis suvestinio katalogo tikslas — išplėsti tarpbibliotekinį abonementą, padidinti skaitytojų kontingentą, teisingiau koordinuoti komplektavimą.

Vadovėlyje nenurodyta tokia svarbi bibliotekų tarpusavio bendradarbiavimo priemonė, kaip knygų mainai. O juk suvestinis katalogas yra labai reikalingas ne tik skaitytojams aptarnauti. Jis turi didelę organizacinę reikšmę, tvarkant nenaudojamus fondus, unifikuojant katalogus.

Suvestinius katalogus nusakančios sąvokos teoriniuose straipsniuose yra arba prieštaringos, arba vienpusiškos — išryškina neesminius tų katalogų bruožus. Todėl esami suvestinių katalogų apibrėžimai buvo ne kartą teisingai kritikuojami. Štai kai kurių mokslininkų samprotavimai tuo klausimu.

V. Ambarcumian⁸ teisingai kritikuoja itin trumpą K. Larseno apibrėžimą „suvestinis yra toks katalogas, kuris tam tikroje sistemoje atspindi dviejų ar daugelio bibliotekų fondus arba dalį fondų“. Ir kritikuoja už tai, kad jis neatspindi pagrindinio suvestinių katalogų tikslo ir uždavinių. V. Ambarcumian akcentuoja suvestinių katalogų svarbą, kooperuojant bibliotekų darbą, centralizuojant senųjų fondų katalogavimą, informuojant apie tam tikros teritorijos knygų fondų sudėtį.

Suvestinius katalogus nusakančią sąvoką bando praplėsti ir kiti. Pvz., S. Vilmen suvestiniu katalogu laiko „visų arba kurios nors dalies kelių bibliotekų knygų fondų sąrašą, sudarytą pagal vieną arba kelis išdėstymo principus“⁹. Šį suvestinių katalogų apibrėžimą yra aptarusi Z. Filki-

⁵ Библиография. Общий курс. М., 1969. 560 с.

⁶ Чубарьян О. С. Общее библиотековедение. М., 1968. 296 с.

⁷ Библиотечные каталоги. М., 1967. 327 с.

⁸ Амбарцумян В. А. Сводные каталоги за рубежом. Принципы организации и методы построения.— «Библиотековедение и библиография за рубежом», вып. 2, 1959, с. 125—156.

⁹ Вильмэн С. Практическое руководство по составлению сводных каталогов.— Бюллетень ЮНЕСКО для библиотек», т. XX, № 1, 1966, с. 2.

na. Teigdama, kad „suvestinis katalogas yra grupės bibliotekų sudaryta spaudinių saugojimo vietos rodyklė, informacijos, komplektavimo koordinavimo ir kooperuoto panaudojimo tikslais teikianti visų arba dalies savo fondų bendrą vienalaikę apžvalgą“¹⁰, ji pasisakė prieš išdėstymo principo iškėlimą apibrėžime, nes tai, jos teigimu, nėra pagrindinė suvestinio katalogo savybė.

Atrodo, kad S. Vilmen sąvoka labiau taikoma užsienio šalių suvestiniams katalogams. JAV ir kitose užsienio šalyse labiausiai vertinama suvestinių katalogų galimybė panaudoti juos bibliografinėi informacijai. Čia ypač svarbu suvestiniam katalogui parinkti tinkamą išdėstymo principą. Tačiau jeigu išdėstymo principo iškėlimas apibrėžime ir būtų pateisinamas, negalima nesutikti su tuo, kad S. Vilmen apibrėžimas vis tik yra vienpusiškas. Juk ir užsienio bibliotekose suvestinis katalogas naudojamas TBA, koordinuojant komplektavimą, atliekant knygų mainus.

E. Šamurinas yra pateikęs tokį apibrėžimą: „Suvestinis katalogas yra katalogas, atspindintis kelių vieno miesto, rajono, srities, šalies, žinybos arba sistemos bibliotekų fondus, nurodant apraše bibliotekos, kurioje yra spaudinys, sutartinį ženklą (sigalą)“¹¹. Z. Filkina vėlgi nesutinka su tuo, kad E. Šamurinas kelių žinybinių bibliotekų katalogus laiko „suvestiniais“. Šie katalogai, girdi, sudaryti ne tų kelių žinybinių bibliotekų, o centralizuotu būdu. Tad juos reikia laikyti ne suvestinio, o generalinio tipo katalogais.

Betgi nuo katalogų organizavimo formos negali pasikeisti jų funkcijos. Pastaruoju metu sėkmingai centralizuojamas suvestinio einamosios užsienio literatūros katalogo sudarymas Vengrijoje. Centralizuoti užsienio literatūros tvarkymą numatyta ir Tarybų Sąjungoje. Žinybiniai suvestiniai katalogai yra minimi vadovėlyje „Biblio-

tečnie katalogi“ („Bibliotekų katalogai“). Žinoma, E. Šamurino apibrėžimas parodo tik galimas teritorines ribas, neatskleisdamas nei suvestinio katalogo tikslo, nei uždavinių.

Reikia pripažinti, kad suvestinių katalogų esmę plačiau nusako minėtas Z. Filkinos apibrėžimas. Tačiau ir jo dar negalima laikyti galutiniu. Iš tikrųjų, kaip rodo sąvokos „rodyklė“ ir „vienalaikė apžvalga“, Z. Filkinos apibrėžimas taikomas tik spausdintiems einamojo momento literatūros katalogams. Nebūdami tikri, ką autorė laiko „kooperuotu panaudojimu“, vis tik turime spėlioti, ar čia įeina knygų mainai ir katalogų unifikuojimas. Be reikalo autorė vengia nurodyti ir suvestinių katalogų teritorines ribas. Z. Filkinos nuomone, tokie suvestinių katalogų bruožai, kaip išdėstymo principas, teritorinės ribos, turi būti išreikšti ne apibrėžime, o klasifikacijoje. Tuo autorė bando atsiriboti nuo kai kurių neesminių suvestinių katalogų charakteristikos elementų.

Dar kategoriškiau prieš suvestinį katalogą nusakančios sąvokos detalizavimą pasisako L. Černyševas¹². „Suvestinis katalogas yra bibliotekų katalogas, nurodantis leidinių, esančių kelių bibliotekų fonduose, saugojimo vietą“. Taigi, jo manymu, suvestinių katalogų reikšmę galima išreikšti tik suklasifikavus katalogus į rūšis ir tipus.

Vadinasi, klausimas, ką laikyti „suvestiniu katalogu“, jau buvo ne kartą keltas ir spęstas. Vieni autoriai šių katalogų esmę bandė apibrėžti, plėsdami katalogų sąvoką, kiti siūlė nustatyti atskirų kiekvieno jų rūšių uždavinius ir funkcijas.

Nekeldami klausimo, kaip geriau išreikšti suvestinio katalogo funkcijas — apibrėžimu ar klasifikacija, — žvilgtėkime, kaip iš viso skirstomi tarybiniai suvestiniai katalogai. Tai turėtų padėti, nusta-

¹⁰ Филкина З. И. О некоторых вопросах системы сводных каталогов периодики.— «Библиотеки СССР», вып. 35, 1967, с. 143—156.

¹¹ Шамурин Е. И. Словарь книговедческих терминов. М., 1958, с. 262.

¹² Чернышев Л. Г. Некоторые вопросы теории сводных каталогов.— «Библиотеки СССР», вып. 44, 1969, с. 64—77.

tant RSK vietą kitų šio tipo katalogų sistemoje.

Vadovėlyje „Bibliotečnie katalogi“ suvestiniai katalogai skirstomi labai abstrakčiai. Tai „miestas arba rajonas, sritis arba šalis“. E. Šamurinas, kaip jau žinome, yra išskyręs dar „žinybų“ ir „sistemų“ suvestinius katalogus. Sąjunginių respublikų suvestinių katalogų tartum nebūta.

G. Firsovo mokymo priemonėje¹³ išskiriami internacionaliniai, nacionaliniai, regionaliniai ir vietiniai suvestiniai katalogai. Sąjunginių respublikų suvestiniai katalogai priskiriami prie nacionalinių.

Respublikinius katalogus nusakančią sąvoką jau mini T. Dančenko¹⁴. Čia jie klasifikuojami į „vietinius, sritinius arba respublikinius, bendravalstybinius arba visąsąjunginius“ katalogus.

Lygiagrečiai pasirodo kitas terminas — „regionalinis“. Jis figūroja TSRS Kultūros ministerijos patvirtintoje programoje „Pagrindinės priemonės...“ „Regionalinius suvestinius katalogus“ analizuoja arba mini Z. Filkina, J. Zveriovas¹⁵, A. Jermolajeva¹⁶, L. Černyševas¹⁷. Šie autoriai išskiria „tarptautinių, visąsąjunginių, regionalinių ir vietinių“ suvestinių katalogų tipus. Deja, „regionu“ yra laikomos labai skirtingos teritorijos. Pvz., O. Jermolajeva „regionaliniais“ vadina katalogus, apimančius vienos srities — krašto arba autonominės respublikos — fondus (vadinasi, sąjunginių respublikų katalogai vėl dingsta!). Z. Filkina „regionu“ laiko tam tikrą teritoriją šalies viduje, apimančią kelis gyvenamuosius punktus, dažnai sutampančius su teritoriniu padaliniu — respublika, kraštu, sritimi, rajonu, apygarda. L. Černyševas šią sąvoką dar išplečia. Jam „regionas“ — „respublika (ATSR), sritis, kraš-

tas, zona, miestas, rajonas, apylinkė“. Čia „regionaliniai“ katalogai eina lygia greta su „vietiniais“ katalogais.

Sąjunginių respublikų katalogus L. Černyševas jau bando išskirti iš regionalinių. Jis siūlo suvestinius katalogus klasifikuoti taip: nacionalinis, regionalinis, tinklinis. Čia „nacionalinius“ sudaro visasąjunginiai ir sąjunginių respublikų suvestiniai katalogai. Kiekvieną suvestinių katalogų klasę autorius laiko bendra suvestinių katalogų sistemos dalimi. Ir tai labai svarbu. Kelia abejonę viena: čia pažeidžiamas daugelio pripažintas principas — suvestinius katalogus skirstyti teritoriniu pagrindu.

Taigi turime treją RSK pavadinimą — „regionalinis“, „nacionalinis“ ir „respublikinis“. Šių sąvokų šalininkai nesutaria dėl RSK vietos, klasifikuojant tarybinius suvestinius katalogus.

Sąvokos „regionas“, „regionalinis“ pradėtos taikyti tarybiniais suvestiniams katalogams, matyt, užsienio pavyzdžiu. Užsienio šalių regionalinius suvestinius katalogus mini S. Vilmen ir V. Ambarcumian. Apskritai bibliotekų darbo organizavimas „regionais“ užsienyje labai populiarus. Čia „regionai“ neturi griežto administracinio padalijimo. Jų ribas daugiausia nulemia tam tikros valstybės dalies fizinės geografinės savybės. Tarybų Sąjungoje labiau linkstama prie teritorinio administracinio paskirstymo.

Todėl, kalbant apie tarybinius suvestinius katalogus, nereikėtų maišyti „vietinių“ su „regionaliniais“. „Vietiniai“ — tai tam tikro miesto arba vienos bibliotekos, turinčios savo filialus, katalogai. „Regionaliniais“ reikėtų laikyti autonominių respublikų, sričių, kraštų, rajonų, apygardų katalogus ir t. t.

¹³ Фирсов Г. Библиотечные каталоги. Л., 1968. 52 с.

¹⁴ Данченко Т. Н. Некоторые вопросы методики и организации сводных печатных каталогов. — «Советская библиография», 1967, № 5, с. 23—29.

¹⁵ Зверев Ю. В. Как организовать региональный сводный каталог. — «Технические библиотеки СССР», 1967, вып. 8, с. 23—29.

¹⁶ Ермолаева О. Н. О сводных печатных каталогах периодики (региональных). — «Советская библиография», 1968, № 2, с. 16—25.

¹⁷ Чернышев Л. Г. К вопросу о создании оптимальной системы сводных каталогов отечественной и зарубежной литературы. — «Библиотеки СССР», вып. 42, 1969, с. 75—89.

Sąvoka „nacionalinis“ atitinka suvestinių katalogų tarptautinių pavadinimų standartą. Tačiau, jungiant į vieną klasę visą sąjunginius ir respublikinius katalogus, vėl susidarytų painiava terminologijoje. Be to, šalia bendrų pagrindinių tarybinių suvestinių katalogų funkcijų ir uždavinių RSK turi ir savo specifiką.

Todėl RSK tikslinga būtų išskirti į atskirą klasę. Vadinas, Tarybų Sąjungoje būtų nacionaliniai visąsąjunginiai, nacionaliniai respublikiniai, regionaliniai ir vietiniai suvestiniai katalogai.

Iš viso to, kas pasakyta, galima būtų padaryti žemiau pateiktą išvadą. Esminė RSK savybė yra ta, kad, turėdamas sąlyginius bibliotekų — suvestinio katalogo dalyvių — ženklus arba ženklus ir šifrus, jis nurodo spaudinių saugojimo vietą, tuo pačiu propaguodamas tų respublikos bibliotekų fondus. RSK yra koordinuoto bibliotekų darbo rezultatas. Kartu jis turi grįžtamąją reikšmę tiems bibliotekų darbo barams, kuriems reikalingas tarpusavio bendradarbiavimas. Tai bibliotekinė bei bibliografinė informacija, komplektavimo koordinavimas, TBA, knygų mainai. Didelis yra RSK vaidmuo, unifikuojant katalogus, sprendžiant bibliotekų-depozitarų ir kitas su moksline technine informacijos sistema susijusias problemas.

Savo ruožtu RSK galima būtų klasifikuoti pagal tokius požymius: 1) leidinių rūšis — knygos (pvz., „Naujos užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“), periodika (pvz., „Užsienio periodinių leidinių, gaunamų stambiausiose mokslinėse Baltarusijos TSR bibliotekose, suvestinis katalogas“), gaidos, inkunabulai ir pan.; 2) medžiagos profilis — universalūs (pvz., „Užsienio literatūros, gaunamos Uzbekijos bibliotekose, suvestinis katalogas“) ir šakiniai („Užsienio žurnalų, gaunamų Ukrai-

nos TSR bibliotekose . . . m., suvestinis katalogas. Gamtos mokslai. Medicina. Žemės ūkis. Technika. Architektūra“); 3) chronologinės ribos — einamieji (tinka visi išvardyti pavyzdžiai) ir retrospektyviniai (pvz., „Gruzinskaja kniga“. 1629—1945, T. 1—2. Tbilisis, 1941—1951); 4) medžiagos išdėstymo principas — abėcėliniai ir sisteminiai; 5) forma — korteliniai ir spausdinti.

Sąjunginių respublikų teritorijose yra ir vietinio tipo katalogų, apimančių vieno miesto bibliotekų fondus (pvz., „Užsienio periodinių leidinių, gaunamų stambiausiose Rygos bibliotekose, suvestinė rodyklė“).

TSRS Kultūros ministerijos patvirtintoje programoje „Pagrindinės priemonės..“ kaip pirmąjį suvestinių katalogų sistemos etapą numatyta organizuoti einamosios užsienio literatūros katalogus. Todėl normalu, kad čia pateiktiems RSK tipams einamosios užsienio literatūros suvestiniai katalogai beveik išimtinai ir atstovauja.

Organizuojant katalogus praktikoje, gali kilti klausimas, ar kiekvienoje sąjunginėje respublikoje būtina sudaryti visų minėtų katalogų tipus? Kokius katalogus organizuoti pirmiausia?

Nagrindėdami TSRS Kultūros ministerijos patvirtintoje programoje „Pagrindinės priemonės..“ pateiktą projektą, daugelis specialistų — I. Osipova, G. Fonotovas, O. Čubarjanas¹⁸ — numatė artimiausius šių katalogų vystymo etapus. Jie siūlė organizuoti retrospektyvinius ir einamosios tėvyninės literatūros, bibliografinių kartotekų ir sąrašų, taip pat bibliografinių informacinių fondų suvestinius katalogus.

Plačiausią RSK sąrašą pateikė L. Černyševs¹⁹. Štai jie: 1) spausdintas suvestinis einamosios tėvyninės literatūros katalogas, 2) spausdintas suvestinis kraštotyrinės literatūros katalogas, 3) kortelinis suvestinis

¹⁸ Осипова И. П. Универсальные научные библиотеки как часть общегосударственной системы научной информации. — «Библиотеки СССР», вып. 37, 1968, с. 108—120; Фонотов Г. П. Универсальные библиотеки и научная информация. — «Советская библиография», 1968, № 3, с. 6—22; Чубарьян О. С. Государственные библиотеки союзных республик. — «Библиотеки СССР», вып. 36, 1967, с. 51—75.

¹⁹ Чернышев Л. Г. К вопросу о создании оптимальной системы сводных каталогов отечественной и зарубежной литературы. . . , с. 75—88.

knygų bei žurnalų katalogas centralizuotai miesto, rajono, kaimo bibliotekų sistemai, 4) spausdintas retrospektyvinis tėvyninių ir užsienio bibliografinių informacinių leidinių katalogas, 5) regionalinis tarpžinybinis šakinis suvestinis einamosios užsienio periodikos katalogas, 6) kortelinis (arba kortelinis ir spausdintas) einamosios užsienio literatūros katalogas.

Taigi atrodytų, kad klausimas, kokius katalogus organizuoti sąjunginėse respublikose, pakankamai aiškus.

Kaip yra iš tikrųjų?

Pastaruoju metu leidžiami visasąjunginiai suvestiniai katalogai²⁰. Jie jungia taip pat sąjunginių respublikų bibliotekose gaunamą literatūrą. Analogiški einamosios užsienio literatūros katalogai sudaromi ir respublikose (pvz., „Naujos užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“, „Naujų užsienio periodinių leidinių suvestinė rodyklė“). Visasąjunginiuose kataloguose dubliuojama daugiau kaip trečdalis²¹ respublikinių katalogų publikacijų. Tai reikalauja papildomo darbo ir lėšų. Verta prisiminti, kad TSRS Kultūros ministerijos patvirtintoje programoje „Pagrindinės priemonės...“ nurodoma organizuoti respublikose tik kortelinių abėcėlinių einamosios užsienio literatūros katalogą. L. Černyševs siūlo rengti „kortelinių“ arba „kortelinių ir spausdintą“.

Vadinasi, arba respublikinių suvestinių einamosios užsienio literatūros biuletenių leidimas respublikose nepakankamai vertinamas, arba juos leisti iš tikrųjų netikslinga.

Manytume, kad, sprendžiant RSK klausimą, reikia gerai ištirti RSK ir visasąjunginių katalogų santykio problemą.

Panaši problema kyla ir tose užsienio šalyse, kuriose lygiagrečiai leidžiami naciona-

liniai ir regionaliniai suvestiniai katalogai. Pvz., labiausiai yra paplitę regionaliniai katalogai JAV, Anglijoje, VFR. Kiekvienoje jų nacionalinių ir regionalinių suvestinių katalogų santykis sprendžiamas skirtingai. JAV, nesant privalomojo egzemplioriaus, apie suvestinių katalogų sistemą negali būti nė kalbos. Čia regionaliniai katalogai nesudaro nacionalinio suvestinio katalogo, o tik jį papildo. VFR — priešingai, regionaliniams katalogams skiriamas ypatingas dėmesys. Ten, kur nėra koordinacinių centrų, pastarieji katalogai vaidina pagrindinį vaidmenį. Anglijoje suvestinių katalogų pagrindas vėl yra nacionalinis katalogas. Tik, skirtingai nuo JAV, jį vienija darni regionalinių katalogų sistema.

Tiriant visasąjunginių ir regionalinių katalogų santykio problemą Tarybų Sąjungoje, išsiskyrė keli požiūriai: 1) organizuoti dvi atskiras regionalinių ir visasąjunginių katalogų sistemas, 2) sudaryti tik visasąjunginių katalogų sistemą, kuri apimtų ir sąjunginių respublikų medžiagą, 3) išvystyti bendrą visasąjunginių ir regionalinių katalogų sistemą. Sąjunginių respublikų bibliotekos vestų RSK, kartu dalyvaudamos, sudarant visasąjunginio tipo suvestinius katalogus.

Pirmasis požiūris atspindi probleminės komisijos „Biblioteka ir mokslinė informacija“ tyrimuose²². Nuo 1965 m. ši komisija veikia prie M. Saltykovo-Ščedrino bibliotekos. Ji tiria skaitytojų bibliotekinio bei bibliografinio aptarnavimo problemą. Suvestiniai katalogai traktuojami tyrimuose kaip bibliotekinės bei bibliografinės informacijos šaltinis.

Šios komisijos darbo rezultatai rodo, kad 62,41% apklaustų skaitytojų iš 12 bibliotekinės bei bibliografinės informacijos

²⁰ Сводный бюллетень новых иностранных книг, поступивших в библиотеки СССР. Серия А. Б.; Сводный каталог иностранных журналов, поступивших в библиотеки СССР. Естественные науки. Медицина. Сельское хозяйство. Техника.

²¹ Čia palyginime «Сводный бюллетень новых иностранных книг, поступивших в библиотеки СССР. Серия А. Б. ir „Naujas užsienio knygas Lietuvos TSR bibliotekose“.

²² Курпичева И. К. Изучение информационных запросов специалистов в целях совершенствования библиотечно-библиографического обслуживания. — «Библиотеки СССР»: вып. 40, 1968, с. 49—63.

šaltinių skyrė katalogams trečią vietą. Maskvos, Leningrado ir sąjunginių respublikų sostinių gyventojai pageidavo leisti visasąjunginius suvestinius katalogus. Kiti skaitytojai operatyvesniais laikė regionalius suvestinius katalogus. Todėl buvo pareikšti pageidavimai sudaryti atskiras visasąjunginių ir regionalinių katalogų sistemas.

Deja, šis požiūris nesulaukė platesnio pritarimo. Mat, sudarant atskirą regionalinių katalogų sistemą, būtų užkirstas kelias plačiau atskleisti sąjunginių respublikų bibliotekų fondus. Kita vertus, nebūtų išlaikyta vieninga informacija. Juk Maskvos ir Leningrado skaitytojai naudojami vien visasąjunginio tipo suvestiniais katalogais.

Antrasis variantas — leisti tik visasąjunginius katalogus — turėjo nemaža šalininkų.

1963 m. sausio 23—25 d. TSRS mokslinių darbuotojų pasitarime Maskvoje²³ A. Veriovkina RSK netikslingumą motyvavo tuo, kad šie katalogai esą neoperatyvūs, reikalingi papildomos darbo jėgos. Šiai nuomonei pritarė ir Lietuvos TSR bibliografi²⁴. Iš dalies dėl to buvo nustojęs eiti ir „Naujų užsienio knygų suvestinis katalogas. 1959—1961. Serija A. B. C.“ Kurį laiką respublikoje gaunama užsieninė literatūra atsispindėjo tik visasąjunginiuose biuleteniuose.

Žinoma, respublikinių bibliotekų dalyvavimas visasąjunginiuose kataloguose plečia bibliotekų ryšius, išsprendžia respublikinių fondų propagandos klausimą. Mat, skirtingai nuo tų užsienio šalių, kuriuose į nacionalinius katalogus stengiamasi įtraukti tik pavadinimus, nurodant bent

vieno spausdinio egzemplioriaus saugojimo vietą, TSRS kataloguose siekiama parodyti ir kuo didesnių to spausdinio egzempliorių skaičių, plačiau atskleidžiant bibliotekų — katalogo dalyvių — fondus.

Deja, leidžiant tik visasąjunginius biuletenius, neįmanoma įtraukti į juos visų respublikos bibliotekų fondų. Be to, žymiai padidėtų ir biuletenio apimtis. Dėl to, kaip teisingai pažymėjo L. Lisnevskaja²⁵, dalis respublikose esančių knygų liktų niekam nežinoma. Dargi buvo pastebėta²⁶, kad nukentėtų ir respublikos skaitytojas. Juk respublikiniuose biuleteniuose nurodomi ne tik sutartiniai juose dalyvaujančių bibliotekų ženklai, bet ir stambiausių bibliotekų šifrai. Tai palengvina bibliotekų darbą, sutaupto skaitytojo laiką.

Taip iškyla ir trečioji mintis — dalyvaujant visasąjunginiuose biuleteniuose, kartu turėti ir analogiškus sąjunginių respublikų katalogus.

Manydami, kad šis požiūris yra teisingiausias, bandysime jį pagrįsti kai kuriais faktiniais duomenimis.

Palyginkime visasąjunginį suvestinį biuletenį²⁷ ir Lietuvos TSR leidžiamą suvestinį informacinį biuletenį „Naujos užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“, kuris vėl pradėtas leisti nuo 1967 m.

Nuo pat leidimo pradžios respublikiniame biuletenyje yra 19 bibliotekų. Iš jų 14 dalyvauja nuolat. Visasąjunginiame iš 500 jame figūruojančių bibliotekų Lietuvos TSR atstovauja septynios bibliotekos, t. y. perpus mažiau. Serijoje B (visuomeniniai mokslai) be didesnių pertraukų dalyvauja tik penkios bibliotekos: Lietuvos TSR Mokslų akademijos Centrinė, Vilniaus

²³ Совещание-семинар по вопросам международного книгообмена и абонементa.— «Советская библиография», 1963, № 2, с. 123—126.

²⁴ Goldas M. ir Tomonis S. Bibliografinį darbą reikia koordinuoti.— „Bibliotekų darbas“, 1962, Nr. 6, p. 27—29.

²⁵ Лисневская Л. И. Каким должен быть сводный печатный каталог иностранной периодики.— «Советская библиография», 1968, № 2, с. 25—29.

²⁶ Пошкute Б. Республиканская библиотека в системе научной информации.— В кн.: Авторефераты докладов и сообщений на I Всесоюзном симпозиуме по документалистике. Паланга. 23—29 июня 1969 г. Вильнюс, 1969, с. 65.

²⁷ Сводный бюллетень новых иностранных книг, поступивших в библиотеки СССР. Серия А. Б.

V. Kapsuko universiteto, Centrinė mokslinė-techninė, Valstybinė respublikinė ir Žemės ūkio akademijos bibliotekos.

Respublikiniame biuletenyje užsieninės literatūros atranka beveik nedaroma. Visasąjunginis — įjungia tik tokius mokslinius spaudinius, kurie turi ne mažiau kaip 50 puslapių apimtį.

Vadinasi, susidaro didelis skirtumas tarp biuleteniuose atspindimos literatūros apimties. Pvz., 1967—1969 m. birželio mėn. „Naujosios užsienio knygos Lietuvos TSR bibliotekose“ buvo užregistruota 24 581 egzempliorius, o visasąjunginiame suvestiniame biuletenyje — tik 7498 egzemplioriai mūsų respublikos bibliotekose esamų knygų, t. y. beveik tris kartus mažiau.

Lyginant šiuos biuletenius mokslo šakų atžvilgiu, skirtumas kiek sumažėja. Pvz., respublikiniame visuomeniniams mokslams atstovauja 6065 egzemplioriai, tiksliesiems — 9249 egz. Visasąjunginiame pirmiesiems — 3368 egzemplioriai, antrieiems — 4130. Mat, didesnę dalį (2835 egz.) biuletenyje sudaro grožinė literatūra, kurios visasąjunginis biuletenis neregistruoja.

Aišku, kad tokį skirtumą nulemia ir chronologinės įregistruotos literatūros ribos. Respublikinis biuletenis apima literatūrą nuo 1956 m., visasąjunginis — trejų metų laikotarpį. Pirmajam biuleteniui negresia per didelė apimtis. Todėl manoma šias ribas dar praplėsti. Tuo atveju biuletenis realiau atspindėtų respublikos užsienio literatūros fondą.

Respublikinis biuletenis pastaruoju metu operatyvesnis. Jis išeina kartą per mėnesį. Nuo knygų gavimo bibliotekose iki šio biuletenio pasirodymo praslenka 1,5—2 mėn. Visasąjunginis išeina kartą per du mėn. Informacija jame apie respublikose esamą literatūrą vėluoja 1,5—2 metus.

Visasąjunginis suvestinis biuletenis leidžiamas 1900 egzempliorių tiražu. Tarybų Sąjungoje yra 382 000²⁸ bibliotekų, iš kurių 7000 — Lietuvos TSR. Nors šis biuletenis reikalingas daugiausia mokslinio tipo bibliotekoms, tačiau jo egzempliorių skaičius yra nepakankamas. Iš tikrųjų mūsų respublikoje visasąjunginį biuletenį gauna vos kelios stambiausios mokslinės bibliotekos. „Naujų užsienio knygų Lietuvos TSR informacinis biuletenis“ išeina irgi nedideliu — 500 egzempliorių tiražu. Vis dėlto jį gauna ne vien tik visos mokslinės ir žinybinės bibliotekos. Biuletenis siunčiamas 20 stambiausių masinių bibliotekų, 40 biuletenio egzempliorių paskirstoma respublikos akademikams ir mokslo daktarams.

Kai kuriuos čia minėto visasąjunginio katalogo trūkumus respublikos skaitytojo atžvilgiu manoma pašalinti, panaudojant šio katalogo leidimui elektronines skaičiavimo mašinas. Visasąjunginė užsienio literatūros biblioteka 1968 m. išleido eksperimentinį tokio biuletenio numerį²⁹. Šis biuletenis, be kitų, turi regionalines suvestines numerių rodykles. Pagal jas galima nustatyti, kokiose tam tikro regiono bibliotekose yra norima knyga, kiek yra jos egzempliorių. Manoma, kad tokiomis rodyklėmis galima būtų aprūpinti visas regiono arba respublikos bibliotekas. Jos atstotų atitinkamo regiono suvestinį katalogą.

Tokio eksperimento įgyvendinimas labai supaprastintų bibliotekų atsistų kortelių tvarkymą. Smarkiai padidėtų biuletenio operatyvumas. Jis turėtų didelę reikšmę bibliotekinės bei bibliografinės informacijos standartizavimui, TBA, komplektavimo koordinavimui. Galimas daiktas, kad vėl kiltų klausimas dėl respublikinių biuletenių tikslingumo.

²⁸ Sinkevičius K. Lenininis bibliotekinės statybos planas ir jo vykdymo Tarybų Lietuvoje pagrindiniai bruožai. „Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai“, t. 6, 1967, p. 8, 13.

²⁹ Сводный бюллетень новых иностранных книг, поступивших в библиотеки СССР. Экспериментальный вып. 1968. 55 с. Plačiau žr. Зуева А. Ф. и Семеновкер Б. А. Подготовка к изданию печатного каталога иностранных книг с помощью ЭВМ. — «Советская библиография», 1969, № 4, с. 18—24.

Tačiau, kol bus šis eksperimentas įgyvendintas, gali praeiti nemaža laiko. Be to, elektroninių skaičiavimo mašinų pagrindu sudarytas katalogas vargu ar pakęstų tokius respublikinių katalogų privatumus, kaip respublikoje gaunamos literatūros atspindėjimo pilnumas ir juose dalyvaujančių bibliotekų pastovumas. Todėl, matyt, ir toliau būtų tikslinga rūpintis respublikinių suvestinių informacinių biuletenių leidimu.

Šalia respublikinių ir visasąjunginių katalogų santykio problemos yra ir kitų klausimų, apsprendžiančių artimiausius RSK organizavimo uždavinius. Tai bendras respublikos bibliotekinio bei bibliografinio darbo lygis ir vietinės kiekvienos respublikos sąlygos.

Kažin ar būtina organizuoti mūsų respublikoje L. Černyševs siūlomą kraštotybinį suvestinį katalogą, 1969 m. pasirodžius universaliajai nacionalinei bibliografijai „Lietuvos TSR bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba. 1547—1861“. (V. 1969. 728 p.). Šioje bibliografijoje šalia kiekvienos knygos aprašo nurodyta ir spaudinių saugojimo vieta. Pagalbinės rodyklės atskleidžia aprašytų knygų kraštotybinio pobūdžio duomenis. Tad ji yra ir retrospektyvinis suvestinis lietuviškų knygų katalogas.

Kyla klausimas ir dėl šakinio suvestinio katalogo organizavimo svarbos. Tokius katalogus leisti buvo nurodyta 1968 m. V. Lenino bibliotekos Mokslinio tyrimo bibliotekininkystės ir bibliografijos skyiaus organizuotame sąjunginių respublikų darbuotojų pasitarime. Tačiau šis nurodymas sukėlė diskusijas. Pvz., Lietuvos TSR antroje bibliografų konferencijoje (1969 m. sausio 8—9 d.) buvo konstatuota³⁰, kad tokioje mažoje respublikoje,

kaip Lietuvos TSR, organizuoti šakinius suvestinius katalogus netikslinga. Pastaroji mintis, jau anksčiau iškelta kitų respublikos bibliografų³¹, buvo patvirtinta ir 1969 m. sausio 15 d. įvykusiame stambiausių Vilniaus miesto bibliotekų darbuotojų pasitarime.

Iš tikrųjų tokiomis sąlygomis, kai Vilniaus mieste yra susibūrusios visos stambiausios bibliotekos, vargu ar toks katalogas, bent jau artimiausiu metu, pateisintų įdėtą darbą.

Taigi, turint galvoje TSRS Kultūros ministerijos patvirtintą programą „Pagrindinės priemonės...“ bei minėtų autorių regionalinių katalogų projektus ir, kita vertus, realias galimybes, manoma, kad artimiausiu metu mūsų respublikoje reikėtų pradėti arba toliau tęsti: 1) spausdinto retrospektyvinio tėvyninių ir užsienių bibliografinių informacinių leidinių katalogo, 2) nacionalinės lietuviškos bibliografijos (tolesnės jos serijos, gal būt, galėtų atstoti retrospektyvinį periodinių, taip pat lituanistinių leidinių katalogus), 3) einamosios užsienio literatūros abėcėlinio korėtelinio katalogo sudarymą, leidžiant jo pagrindu spausdintus suvestinius biuletenius, 4) toliau dalyvauti visasąjunginių suvestinių katalogų sudaryme.

Organizuojant šiuos katalogus, reikėtų plačiau juos tirti. Visasąjunginių ir respublikinių katalogų santykio problemą galima būtų spręsti kad ir V. Lyrovo³² požiūriu, pagal kurį RSK dalyvavimas visasąjunginiuose laikomas internacionalinių ryšių plėtimo pagrindu. Reikėtų išspręsti klausimą, kaip suteikti šiems katalogams bruožus, būdingus tiek RSK, tiek visasąjunginiams katalogams. Būtina sudaryti instrukcijas ir metodines priemones, užtik-

³⁰ Basiulis J. Bibliografijos raida ir bibliografinio darbo koordinavimas respublikoje (1962—1968). Medžiaga 2-ajai respublikos bibliografų konferencijai. V., 1968. 21 p. (Lietuvos TSR Valst. resp. b-ka).

³¹ Томонис С. Координация библиографической работы в Литовской ССР.— «Библиотеки СССР», вып. 31, 1966, с. 112—122.

³² Лиров В. О единстве интернационального и национального начал в развитии советской литовской библиографии. Материал для 2-ой республиканской конференции по библиографии. В., 1968. 20 с. (Гос. resp. б-ка Лит. ССР).

rinančias vieningą aprašą, klasifikaciją, apipavidalinimą.

RSK organizavimo ir metodikos klausimams buvo skirta nemaža straipsnių ir pranešimų³³. Tačiau analogiškai sąjunginių respublikų suvestiniai katalogai nagrinėjami izoliuotai, nelyginant ir neieškant tapčių katalogų metodikos bendrumo. Todėl daugelis specialistų³⁴ teisingai iškėlė nemaža RSK trūkumų.

Iš tikrųjų iki šiol turime tik 1955—1961 m. išleistus leidinius³⁵. Šie dokumentai rekomenduoja pasenusias spaudinių aprašo bei klasifikacijos taisykles. Jie yra taisytini taip pat kitų metodinių klausimų atžvilgiu.

Einamosios užsienio literatūros suvestinių katalogų organizavimo ir metodikos klausimus didele dalimi išspręs V. Lenino bibliotekos, Valstybinės viešosios mokslinės-techninės bibliotekos ir Visasąjunginės užsienio literatūros bibliotekos paruošti nuostatai³⁶, kuriuose numatyti medžiagos rinkimo tvarkos, klasifikacijos ir atrankos principus.

Paskelbus nuostatus, kiekvienoje respublikoje reikės ištirti realias pastarųjų taikymo galimybes. Jų pagrindu turėtų būti paruoštos ir išsiuntinėtoms kataloguose dalyvaujančioms bibliotekoms instrukcijos dėl žinių siuntimo tvarkos, persvarstyti medžiagos apimties (siekiant išplėsti chronologines ribas), atrankos (išsiplėtus „dokumento“ sąvokai), medžiagos siuntimo į vi-

sasąjunginių suvestinių katalogų centrus (per RSK sudarančią biblioteką) klausimai.

Būtina pagalvoti ir apie panašių metodinių priemonių sudarymą kitų RSK tipų — tėvyninės literatūros, taip pat bibliografinių informacinių leidinių — katalogams.

Sprendžiant RSK organizavimo klausimus, labai svarbu ištirti ir techninių priemonių panaudojimo galimybes. Šiuo atveju verta išstudijuoti užsienio bibliotekų patyrimą, kur, sudarant suvestinius katalogus, plačiai taikomas bibliotekų darbo automatizavimas ir mechanizavimas. Pvz., JAV, sudarant suvestinius katalogus, naudojamos elektroninės skaičiavimo mašinos. Lygiagrečiai sudaromi katalogai fotoreprodukcijos būdu. Taip ruošiami didžiausi pasaulyje JAV Kongreso bibliotekos ir Britų muziejaus nacionaliniai suvestiniai katalogai. Atskirose šalyse, sudarant suvestinius katalogus, bandoma naudoti mikrofilmus ir mikrokortas. Italijoje taikoma perforuotų kortelių sistema.

TSRS suvestiniai katalogai iki šiol buvo ruošiami tradiciniu tipografiniu būdu arba įvairiais dauginimo bei kopijavimo aparatais. Bandoma, kaip jau minėta, naudoti elektronines skaičiavimo mašinas.

Kokios gi yra sąjunginių respublikų techninių priemonių panaudojimo RSK sudaryti perspektyvos?

Šiuo metu Lietuvos TSR spausdinti suvestiniai katalogai dauginami „Era“. Valstybinė respublikinė biblioteka turi silpną poligrafinę bazę, todėl „Naujas užsienio

³³ Данченко Т. Н. Некоторые вопросы методики и организации сводных печатных каталогов... с. 40—47; Ермолаева О. Н. О сводных печатных каталогах периодики (региональных)... с. 16—25; Зверев Ю. В. Как организовать региональный сводный каталог... с. 23—29; Лисневская Л. И. Каким должен быть сводный печатный каталог иностранной периодики... с. 25—29.

³⁴ Черненко И. Библиографическая работа в библиотеках Академии наук союзных республик. [9-тый съезд 6-ек АН СССР и АН союзных республик.] — «Советская библиография», 1967, № 1, с. 7—13; Чернышев Л. Система сводных каталогов. Какой она должна быть? — «Библиотекарь», 1967, № 2, с. 45—49; Филькина З. И. Нужны научные обоснования. [О статье Л. Чернышева.] — «Библиотекарь», 1967, № 9, с. 42—44.

³⁵ Положение о республиканском сводном каталоге иностранной литературы. М., 1955. 9 с.; Организация и методика составления печатного сводного каталога зарубежной текущей периодики. М., 1961. 25 с.

³⁶ Положение о системе сводных каталогов текущих поступлений зарубежной литературы в фонды библиотеки СССР; Назмутдинов И. К. Актуальные проблемы библиотечного строительства в союзных республиках. — «Советская библиография», 1968. № 6, с. 67—71.

knygas Lietuvos TSR bibliotekose" leidžia Mokslų akademijos Centrinė biblioteka. Galvoti apie elektroninių skaičiavimo mašinų taikymą — dar per anksti. Respublikos ribose susidaro ne toks jau didelis kortelių antplūdis. Jas galima sutvarkyti ir paprastesniu būdu.

Matyt, reikėtų pagalvoti apie operatyvesnį RSK leidimo sutvarkymą tomis pačiomis — dauginimo arba kopijavimo — priemonėmis. Sustiprinus Valstybinės respublikinės bibliotekos leidybinę bazę, galima būtų naudoti ir dauginimo aparatą „Kseroks 720“, kuris techniniu atžvilgiu yra kur kas pajėgesnis už „Era“. Reikėtų iširti ir fotoreprodukcinio metodo taikymo RSK sudaryti galimybes.

Čia buvo suminėti kai kurie opiausi RSK teorijos ir praktinio organizavimo klausimai. Būtina šių klausimų išsprendimo sąlyga — praktinių RSK panaudojimo galimybių tyrimas. Tai padėtų išspręsti ne tik RSK, bet ir daugelio bibliotekinio bei bibliografinio darbo barų — TBA, komplektavimo koordinavimo, depozitarų bei knygų mainų — klausimus.

Būtų neteisinga manyti, kad RSK panaudojimo galimybių tyrimas pastaraisiais metais apleistas. Daugelyje straipsnių³⁷ buvo iškelta suvestinių katalogų svarba, informuojant apie juose dalyvaujančių bibliotekų fondus, plečiant TBA bazę. Neseniai paskelbtuose TBA sistemos nuostatose³⁸ pabėžta, kad RSK yra būtina bendravalstybinės TBA sistemos sąlyga.

Buvo iškelta RSK svarba, koordinuojant komplektavimą³⁹ socialistinių, taip pat viso pasaulio šalių mastu. Probleminė komi-

sija „Biblioteka ir mokslinė informacija“ nustatė katalogų efektyvumo laipsnį. RSK reikšmė buvo paliesta ir įvairių kitų jo funkcijų atžvilgiu — organizuojant knygų mainus⁴⁰, renkant lituaniką⁴¹.

Tačiau apskritai RSK panaudojimo galimybės dar nėra pakankamai iširtos. Daugelyje straipsnių, be to, ir probleminės komisijos „Biblioteka ir mokslinė informacija“ tyrimuose RSK klausimai užima ne žymią, šalutinę vietą. Apie šių tyrimų rezultatus neretai aptinkame vos trumpo informacinio pobūdžio žinutes.

Vystantis mokslinei techninei informacijos sistemai, bibliotekinio bei bibliografinio darbo barai organizuojami nauju pagrindu. Todėl apie RSK svarbą, nagrinėjant šitas bibliotekų darbo sritis, kalbama daugiausia tik teoriškai, turint galvoje perspektyvas.

Atrodo, kad, prognozuojant RSK ateitį, visų pirma turėtų būti gerai žinomos dabartinės jo panaudojimo galimybės.

Atsižvelgiant į tai, kad RSK nauda daugiausia buvo tiriama bibliografiniu požiūriu, reikėtų labiau išplėsti jų kataloginių funkcijų tyrimą. Pakankamai pagrindo ir medžiagos būtų, tiriant universaliųjų kortelinių suvestinių katalogų svarbą, kuriant respublikose naują TBA tinklo sistemą, unifikuojant katalogus, sprendžiant RSK ir nesuvestinių katalogų santykio ir tarpusavio derinimo problemas.

Norint išspręsti minėtus RSK teorijos, organizavimo ir praktinio panaudojimo galimybių klausimus, reikėtų: 1) išvystyti RSK teoriją, griežčiau apibrėžiant ir pa-

³⁷ *Курыцина Н.* Недостатки координации МБА.— «Библиотекарь», 1968, № 7, с. 36—37.

³⁸ Положение о единой общегосударственной системе между абонентами в СССР. Утв. Министерством культуры СССР от 7 апреля 1969 г. по поручению Совета Министров СССР от 29 декабря 1968 г. М., 1969.

³⁹ *Цейпек Я.* Возможность международной координации комплектования фондов социалистических стран.— «Информация о библиотечном деле и библиографии за рубежом», январь—июнь 1964 г., с. 30—32; Международное сотрудничество в работе библиотек, центров документации и архивов.— «Бюллетень ЮНЕСКО для библиотек», т. XIX, № 6, 1965, с. 298—300.

⁴⁰ *Гриханов Ю.* Проблемы внутрисоюзного книгообмена.— «Библиотекарь», 1967, № 8, с. 52—56.

⁴¹ *Ульцис А. Ю.* Координация работы по составлению ретроспективной общей библиографии.— «Советская библиография», 1966, № 1, с. 4—8.

tikslinant RSK sąvoką ir klasifikaciją,
2) sustiprinti RSK tyrimo organizavimą,
3) plačiau skelbti bibliotekinėje visasa-
junginėje spaudoje RSK tyrimų medžiagą.

Vilniaus Valst. V. Kapsuko universitetas
Bibliotekininkystės ir mokslinės
informacijos katedra

RSK tyrimas būtų didelis indėlis, kuriant
mokslinės techninės informacijos sistemą.
Jis paspartintų tautų nacionalinių ir inter-
nacionalinių ryšių vystymą.

Įteikta
1970 m. sausio mėn.

ОБ ИЗУЧЕНИИ РЕСПУБЛИКАНСКИХ СВОДНЫХ КАТАЛОГОВ

Д. КАСТАНАУСКАЙТЕ

Резюме

Особенности современной эпохи заставляют рационализировать библиотечно-библиографическую работу. Одна из мер назревшей рационализации — создание развитой системы сводных каталогов. Составная часть этой системы — республиканские сводные каталоги (РСК).

На основе материалов, опубликованных в советской печати за прошедшее десятилетие, в статье раскрываются важнейшие вопросы теории, организации и практического применения РСК.

В теоретическом плане существенным является вопрос об определении видов и уточнении библиотечно-библиографических функций РСК. Среди вопросов организации на первый план выдвигаются проблема соотношения республиканских и всесоюзных сводных каталогов, подготовка соответствующих методических инструкций, исследование технических средств реализации РСК. Отмечается, что возможности

применения РСК надо анализировать не только в перспективе, но и с точки зрения потребностей сегодняшнего дня, имея в виду более полное раскрытие книжных ресурсов каждой союзной республики.

Анализ имеющихся в литературе высказываний по вопросу РСК приводит к выводу о настоятельной необходимости углубления исследований, касающихся создания системы республиканских сводных каталогов. При этом желательно не только изучение отдельных вопросов, но и рассмотрение их в комплексе. Комплексное исследование РСК явилось бы существенным вкладом в разработку вопросов, связанных с созданием системы научно-технической информации, а также способствовало бы развитию библиотечно-библиографического сотрудничества в масштабах союзной республики, всей страны и с библиотеками зарубежных стран.

ON THE INVESTIGATION OF THE REPUBLIC UNION CATALOGUES

D. KASTANAUSKAITE

Summary

Our present-day life makes us rationalize the work of the library. One of the ways to implement it is the Union Catalogue system. The Republic Union Catalogue (hereafter-RUC) is a constituent part of it. In the Soviet Union much importance is attached to the compilation and investigation of the catalogues.

In the present article an attempt is made to tackle the most urgent problems of RUC theory, organization and practical application. It is based on the results of RUC investigation that appeared in the Soviet press during the last decade.

What concerns the theoretical aspect of RUC the question of accurately defining its notion is discussed. Educational literature should throw more light on the role that state, republic and V. Lenin libraries play in organizing RUC.

The organization part of RUC include such problems as relations between republic and all-union catalogues, drawing up appropriate instructions, investigation of applying technical means in compiling RUC.

It is stated in the article that possibilities to introduce RUC should be analyzed not only in

prospect, but at present time as well. The functions of RUC as a catalogue should be brought out more clearly.

With this in view a further investigation of RUC organization is encouraged. It is desirable that the results of RUC investigation should be given a full coverage in all-union press, that reports and articles on the subject should be more scientific.

The conclusion is drawn that the results of RUC theoretical and practical investigation should be summed up and developed into a wide-range scientific paper.

It is expected that RUC investigation would contribute much to the development of scientific-technical system of information. It would speed up national and international communications.